

KULTUREN

Innerstaden 3:32

fornlämning Lund 73:1, Lunds stad

Lunds kommun, Skåne län

Arkeologisk schaktningsövervakning 2015

KULTURMILJÖRAPPORT 2017:39

JOHAN WALLIN

KULTURHISTORISKA FÖRENINGEN FÖR SÖDRA SVERIGE

Innehåll

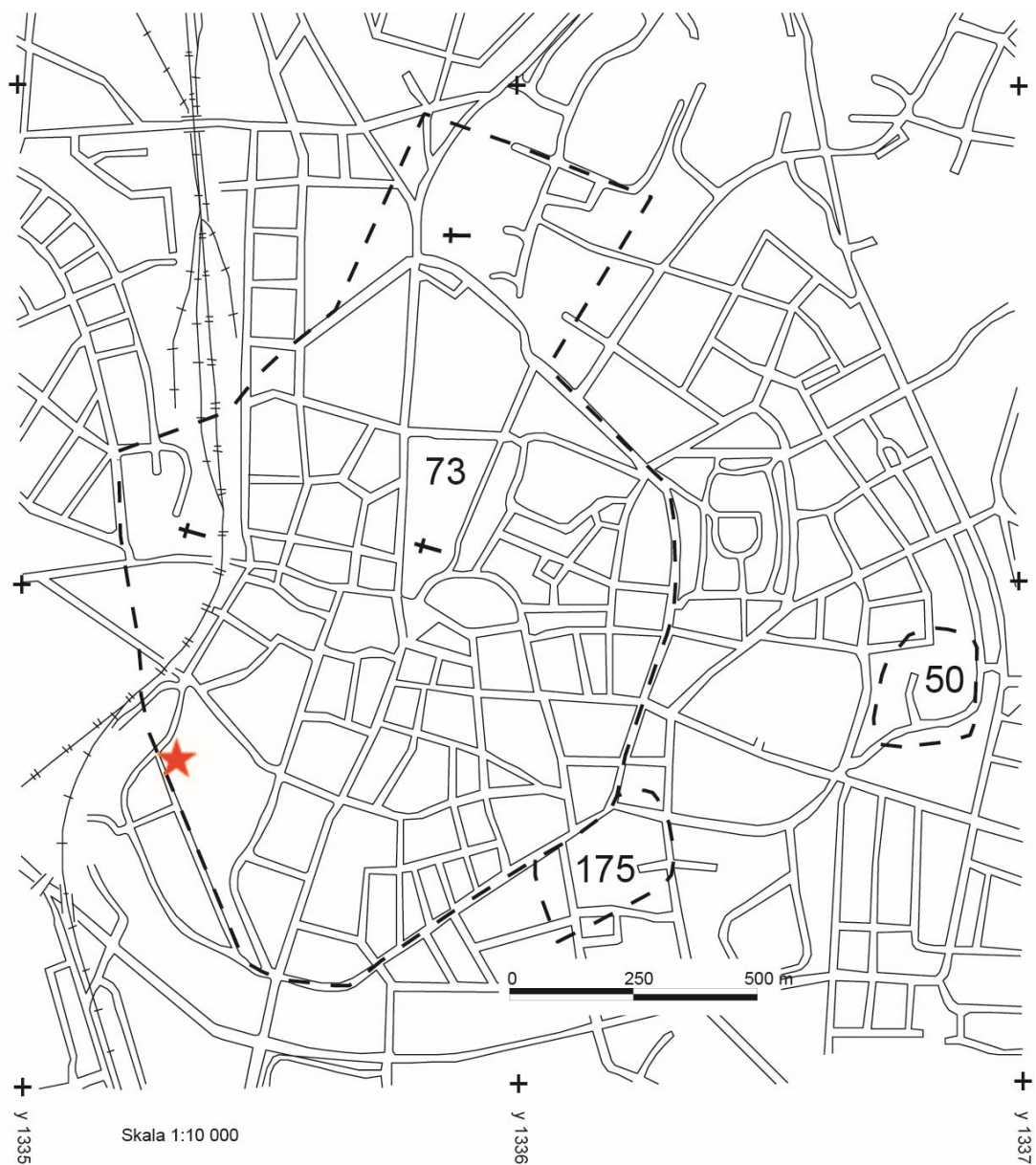
Sammanfattning	2
Inledning	3
Fornlämningsmiljö	4
Tidigare arkeologiska iakttagelser	6
Genomförande och resultat	9
Kulturlagerstatus.....	12
Referenser	13
<i>Otryckta källor</i>	<i>13</i>
<i>Litteratur</i>	<i>13</i>
Administrativa och tekniska uppgifter	14
Bilagor	15

Sammanfattning

Med anledning av att befintlig dränering och dagvattenledning skulle bytas ut runt idrottshallen Högevall, Innerstaden 3:32, genomfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning. Det berörda området är beläget i sydvästra Lund, direkt utanför den medeltida stadsvallens sträckning.

Norr till nordväst om stadsvallen har den medeltida kyrkan Sankt Måns med kyrkogård varit belägen. Nordöst om stadsvallen har det framkommit medeltida lämningar efter bebyggelse, gränsmarkeringar och metallhantverk. Gravar och rännor har även framkommit under stadsvallen, vilket indikerar att den tidigmedeltida stadsbebyggelsen haft en större omfattning innan den i ett senare skede av medeltiden kom att avgränsas i och med uppförandet av stadsvallen och dess vallgrav.

Schakt 1 drogs längs med idrottshallens norra gavel och schakt 2 längs med delar av dess östra långsida. Schaktens djup varierade mellan 0,40 till 1,40 m, i huvudsak låg den på 1,30 m under dagens marknivå. I schakt 1 framkom ett medeltida marklager, beläget söder om vallgraven. I den östra delen av schakt 1 framkom vallgravens södra nedgrävningskant och fyllning, och den fortsatte sedan i nordväst-sydöstlig riktning in i norra schaktväggen och under idrottshallen för att åter framträda i norra delen av schakt 2. Vallgraven följde den bevarade stadsvallens längdriktning, vilket tyder på att de båda uppförts utifrån en sammanhängande konstruktionstanke. Förutom vallgraven, bestod lagerstrukturen längs hela schakt 2 från schaktbotten räknat av steril moränlera, äldre markhorisont, och ca 40 m söder om stadsvallen en ränna med öst-västlig orientering. Rännans stratigrafiska läge antyder en tidig tillkomst, möjligen tidigmedeltida och dess funktion kan ha varit en gränsmarkering. Den överlagrades av ett marklager som kan byggts på från medeltid till tidigmodern tid, följt av sentida nedgrävningar och utfyllnadslager, vilka kan knytas till antingen uppförandet av stadsparken år 1909-1911 eller idrottsanläggningen Högevall år 1940-41.

Figur 1. Lunds medeltida stad, fornlämning 73, med platsen för undersökningen markerad med en röd stjärna.

Inledning

Med anledning av att befintlig dränering och dagvattenledning skulle bytas ut runt idrottshallen Högevall, Innerstaden 3:32, genomfördes en arkeologisk undersökning i form av en schaktningsövervakning, enligt länsstyrelsens beslut (lst.dnr. 431-25560-2015). Platsen är belägen i sydvästra Lund, direkt utanför den bevarade medeltida stadsvallen.

Fornlämningsmiljö

Stadsparken ligger i den sydvästra delen av Lund, direkt utanför det medeltida stadsområdet. Stadsparkens nordvästra del omfattades av föreliggande arbeten.

Området framträder på Bergmans karta från år 1704 som indelat i två lyckor, Skultelyckan och Gids- eller Gedsholmslyckan (se figur 2). Lyckorna tillhörde stadens jordar, den så kallade stadsägan som låg utanför själva stadsområdet. Av kartan framgår att Skultelyckan varit odlad och på Espmans karta från år 1784 framgår det att en damm legat i lyckans nordvästra hörn. Gedsholmslyckan låg söder därom och på Bergmans karta framgår det att här bedrevs såväl odling som ängsbruk (Skansjö 2012 s 200f; André & Högstedt 1990 s 42). Gedsholmslyckan är omnämnd redan år 1673, och eventuellt är det ordet get som ingår i förleden. I Gedsholmslyckan fanns det en grävd vattenfylld grav, med en liten holme i, benämnd Gidsholmen (Bevaringskommittén 1996 s 144). På såväl Bergmans karta som Espmans finns en liknande holme, Puggeholmen, med vattenfylld grav strax norr om Skultelyckan, vilken funktion dessa två holmar haft är okänt (Skansjö 2012 s 200; André & Högstedt 1990 s 42). Förekomsten av Gidsholmen och Puggeholmen väcker ett intresse i att förstå vad dessa var för konstruktioner och syftet bakom deras anläggande, vilken roll de hade för närområde samt när de uppfördes. En intressant parallell finns från Mårtenstorget i Lund, där det vid en arkeologisk undersökning år 1997, dokumenterades en liknande anläggning hörande till en stor stadsgård, som omfattade hela Mårtenstorget och kv Döbeln. I stadsgårdens sydöstra del fanns rektangulära dammar som omslöt en stor holme, på vilken en hage eller trädgård funnits. Anläggningen har daterats till slutet av 1600-talet, och stadsgården ägdes av personer från samhällets ledande skikt (Johansson Hervén 2001 s 11). Kanske utgör Gidsholmen och Puggeholmen samma typ av trädgårdsanläggningar hörande till stadsgårdar inne i staden. Gidsholmen och Puggeholmen kan möjligtvis ursprungligen ha utgjort tidig- eller högmedeltida huvudgårdsanläggningar som i loppet av medeltiden köpts upp av staden Lund och därefter inkorporerats i stadens jordar.

Båda lyckorna kom att köpas in i slutet av 1800-talet och dessa områden kom att ingå i Industri-, slöjd och konstupställningen i Lund år 1907. Därefter kom de att införlivas med stadsparken och tillhör den än idag. Den tidigare vattenomflutna Gidsholmen kom vid anläggandet av stadsparken att grävas ut till en fågeldamm. Eventuellt kan nuvarande ö i fågeldammen vara en rest av Gidsholmen (Bevaringskommittén 1996 s 144).

Stadsvallen (RAÄ-nr Lund 71:1) med tillhörande vallgrav utgjorde, med medeltida mått mätt, en omfattande konstruktion. Vallen och vallgravens sträckning var under senmedeltiden ca 3700 m lång och synes efter uppförandet ha avgränsat stadsbebyggelsens område. Det finns dock arkeologiska indikationer på att stadens tidigmedeltida bebyggelse har sträckt sig utanför stadsvallen (Gardelin 2007; Guldåker 2016). Orsakerna och syftet bakom uppförandet av stadsvallen och vallgraven bör ses utifrån olika perspektiv, såsom ett försvarsverk men även som en symbolisk maktmanifestation. I det sistnämnda perspektivet torde ingå att den sannolikt även utgjorde stadens juridiska gräns mot omlandet, en skiljelinje mellan bruket av Lunds

stadsrätt innanför och skånelagen utanför stadsvallen. Vallgraven hade också stor betydelse som dränering för stadsområdet, genom att samla upp och leda de vattenflöden som tidigare flutit ned från Helgonabackens källsprång och vattenförande gruslager, över det bebyggda stadsområdet. Arkeologiska undersökningar visar på att vallgraven haft en bredd på 8-10 m bred och varit 2,5 m djup. Innanför den låg en 10-12 m bred och ca 2,5 m hög vall. När stadsvallen och vallgraven anlades är inte säkerställt. Redan under 1100-talet omnämndes en stadsbefästning kring Lunds stadsområde, något de ekpålar som daterats till ca 1160, som påträffats i vallgraven i Trollebergsvägen, kan tala för. De historiska källorna indikerar att stadsvallen anlagts någon gång mellan åren 1326-1361, ett antagande som stärks av en datering av en träpåle som ingått i en brokonstruktion över vallgraven vid Västerport i nuvarande Trollebergsvägen (Carelli 2001 s 130ff). Träpålen har daterats till sommaren år 1332 (Bolander 2010). Stadsvallen synes efter sitt uppförande ha utgjort gränsen för stadens bebyggelse under flera århundraden.

I Roskildefreden år 1658 tillföll Skånelandskapen Sverige och Lund blev en svensk stad, och svenska förordningar började därmed gälla, bland annat landtull. Vallen förbättrades och började användas som tullgräns. I stadens räkenskaper, från 1600-talets senare del, är utgifter för arbetslön, virke och järnvaror till broar, bommar och palissader ständigt återkommande. På en karta som upprättades mellan åren 1699 och 1704 av lantmätaren Johan Bergman framgår att vallen då var i gott skick, medan vallgraven tycktes vara utplånad till stora delar. Vallen upphörde år 1811 vara tullgräns, då landtullen avskaffades. Därefter var vallen ointressant för stadens styrande den raserades efterhand, och områdena lades ut till byggnadstomter ((Blomqvist 1985, s 27ff). En sträckning av ca 570 behölls och finns idag bevarad i Stadsparken/kv Svaneluckykan.

Stadsparken anlades mellan åren 1909-1911. Idrottsanläggningen Högevall, vid vilken dräneringsarbetena utfördes, uppfördes under åren 1940-41 (Bevaringskommittén 1996 s 150f).

Figur 2. På Bergmans karta från år 1704 finns de två vattenomflutna holmarna, Gidsholmen och Puggeholmen markerade väster om staden. Den år 1997 undersökta dammen på Mårtenstorget, markerad i den östra delen av staden (efter André och Högstedt 1990).

Tidigare arkeologiska iakttagelser

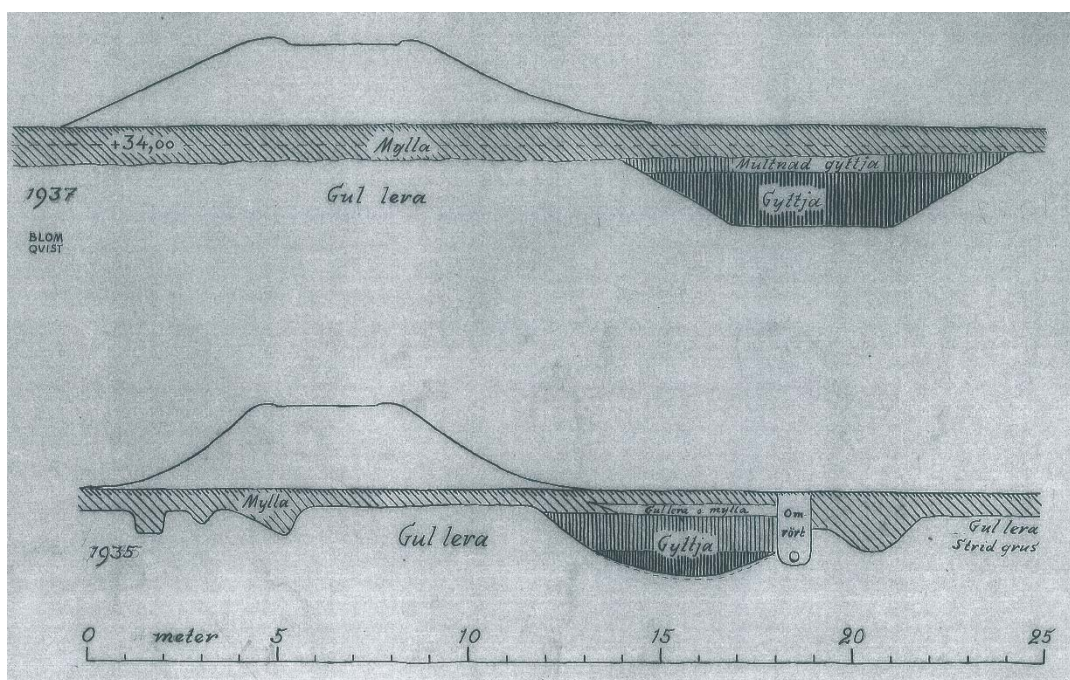
En arkeologisk iakttagelse har tidigare gjorts i direkt anslutning till området för föreliggande schaktningsövervakning. Det var en tillsyn år 2012 av ett mindre schakt för ny vattenventil/brunn mellan idrottsanläggningen Högevall's nordvästra hörn och den bevarade stadsvallen strax norr därom. Här iaktogs vad som tolkades vara vallgravens norra nedgrävningskant och vallgravsfyllning (Balic 2012). Denna observation antyder att vallgraven här löpt ett par meter söder om stadsvallen. Det kan även ha rört sig om en nedgrävningskant för något annat, exempelvis en damm. En äldre avbildad damm på Espmans geometriska karta över Lund från år 1784, vilken legat ett kort stycke nordväst om schaktet från år 2012 (figur 2) (André & Högstedt 1990 s 42).

I närområdet för föreliggande schaktningsövervakning har följande i sammanhanget relevanta arkeologiska iakttagelser gjorts. Uppgifterna är, om inget annat anges, hämtade från Kulturens LA-arkiv.

År 1935 drogs ett ledningsschakt genom stadsvallen och vallgraven ett hundratal meter öster om platsen för föreliggande schaktningsövervakning. Den arkeologiska dokumentationen består av en sektionsritning, vilken visar ett tvärsnitt av vall och vallgrav (figur 3). Anmärkningsvärt är att vallgraven verkar ha bestått av först en cirka 6-7 m bred vallgrav följt av en mindre, cirka 2-3 m bred, vilka löpt parallellt vid sidan om varandra i

nordväst-sydöstlig riktning. Sektionsritningen visar även att det finns äldre diken och rännor under stadsvallen.

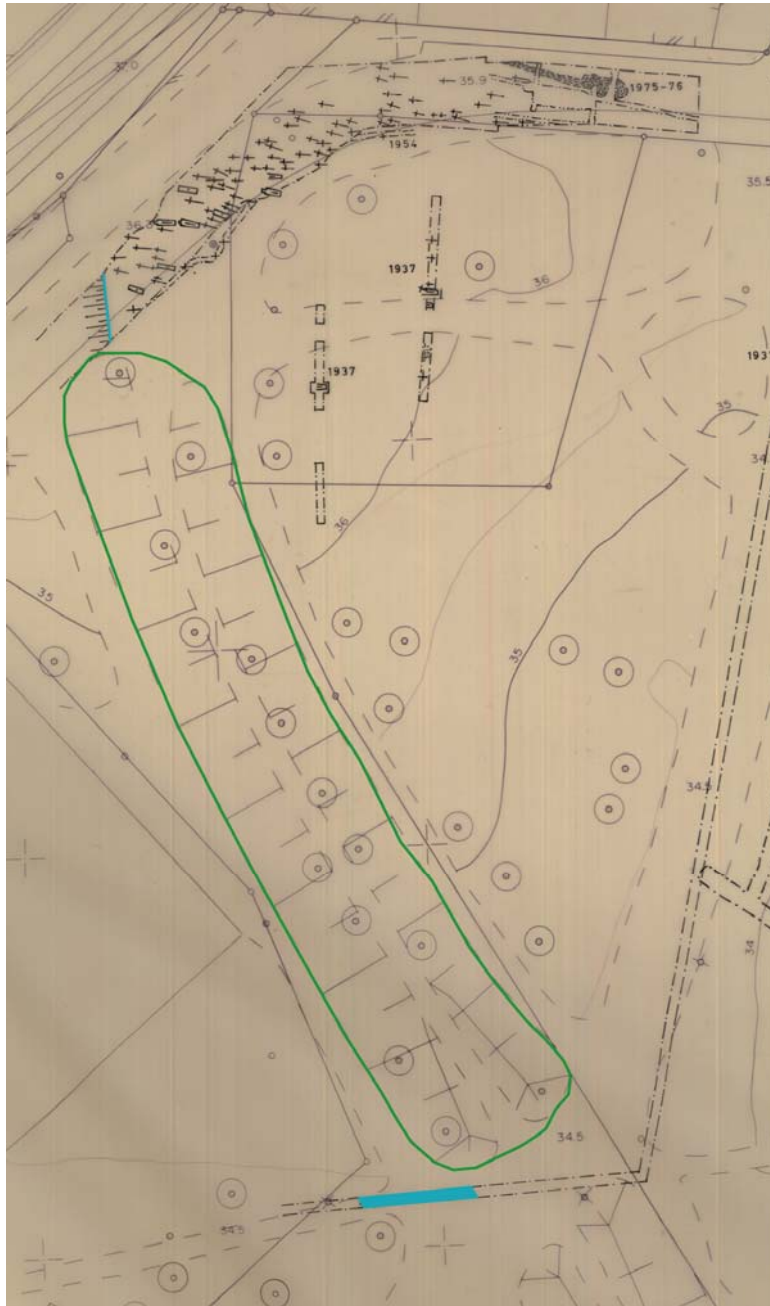
År 1937 grävdes ett avloppsschakt från Nygatans södra ände och söderut, genom det mellersta genombrottet i stadsvallen, ca 50 m öster om föreliggande schaktningsövervakning. I samband härmed påträffades vallgraven, vars norra nedgrävningskant på den arkeologiska generalkartan över Lund är markerad i ett läge som innebär att den överlagrats av stadsvallen (figur 4). En sektionsritning av vall och vallgrav från år 1937, ger dock en något annorlunda bild än ovanstående. Här är den norra nedgrävningskanten belägen i anslutning till stadsvallens södra kant och ej under denna (figur 3 & 4).

Figur 3. Sektionsritningar av stadsvall och vallgrav från år 1935 och 1937. (Kulturens LA-Arkiv)

Vid det norra genombrottet genom stadsvallen, strax nordväst om föreliggande schaktningsövervakning, framkom vid arkeologiska undersökningar år 1975-1976 en mängd gravar tillhörande Sankt Måns kyrkogård (Gardelin 2007). Ett antal av dem är belägna under stadsvallen (figur 4). En förklaring härtill kan vara att kyrkan uppförts i ett tidigt skede av stadens historia och att den västra delen av kyrkogården förfallit, eller tagits ur bruk vid tidpunkten för vallens anläggande. Antagandet är dock hypotetiskt och saknar belägg, men kvarstår ändå som en rimlig förklaring till förhållandet. Vidare berättar en tidningsnotis från år 1881 att det vid nedläggandet av vattenledningar till det nya badhuset framkommit människoben och en bevarad kista i den "intill jernvägen stötande delen av Högevall" (Blomqvist 1951 s 225f). På den arkeologiska generalkartan är vallgravens norra nedgrävningskant markerad under stadsvallen (figur 4). Det skulle kunna förklaras med antingen att vall och grav kan ha anlagts vid olika tillfällen, eller på grund av att förbättringsåtgärder på vallen gjorde att denna i ett senare skede kom att överlagra delar av vallgraven, eller möjligen är det ett mättekniskt fel, antingen från de arkeologiska fältritningarna eller i överförandet till det befintliga kartmaterialet (Bolander 2010 s 11f).

Norr till nordväst om stadsvallen har den medeltida kyrkan Sankt Måns med kyrkogård varit belägen. Nordöst om stadsvallen, inom kv Svaneluckykan, har det även framkommit medeltida lämningar efter bebyggelse, gränsmarkeringar, metallhantverk med en bakre datering till runt år 1000 e. Kr. och framöver medeltiden. För att vid övergången mellan senmedeltid och tidigmodern tid synes ha övergått till att brukats som odlingsmark (Ericsson 2014; Rönn 1996).

Figur 4. Den arkeologiska generalkartan med stadsvallen markerad med grön kontur, samt de delar av vallgraven som påträffats vid undersökningar år 1937 respektive åren 1975-1976 markerade med blått.

Genomförande och resultat

Med anledning av att befintlig dränering och dagvattenledning skulle bytas ut runt idrottshallen Högevall, Innerstaden 3:32, genomfördes en arkeologisk schaktningsövervakning. Ett schakt grävdes längs med byggnadens norra gavel, benämnt schakt 1, för att vid byggnadens nordöstra hörna vika av mot söder för att följa byggnadens östra långsida. Schaktet längs långsidan benämns schakt 2. Placeringen av schakten kom att innebära att den ena sidan av schakten bestod av husgrund eller källarvägg till idrottsanläggningen. Det fanns endast intakta lämningar att dokumentera i den norra sektionen för schakt 1 och i den östra sektionen för schakt 2, samt i schaktbotten. Kulturlagerdjupet varierade från 0,70 till 1,40 m ner till moränen. Den påträffade vallgraven var nergrävd i moränen, och schaktdjupet kom endast att beröra ytskiktet av vallgravsfyllningen, varvid vi bör räkna med att det i vallgraven finns ytterligare 1,00-3,00 m kulturlager bevarade utifrån den kunskapen vi har rörande vallgravsdjupet från tidigare arkeologiska undersökningar av det år 1935 och år 1937 (figur 3).

Schakt 1, som drogs längs med byggnadens norra gavel var 38,00 m långt, med en bredd som varierade mellan 0,50 till 1,50 m. Schaktdjupet låg på mellan 0,40 till 1,10 m. Avståndet från schakt 1 till den bevarade stadsvallen nordost därom var i väster 12,00 m och 8,00 m i öster. Schaktet grävdes från väster mot öster. I de nordvästra och nordöstra hörnen av idrottshallen är det uppfört två trapphus, vilka sköt ut 1,70 m från huvudbyggnaden. Trapphusen är 8,5 m långa och grunden består av en betongplatta, som går ner 0,2 m under nuvarande marknivå. Förekomsten av trapphus medförde att på de ytor av huvudbyggnaden som dessa täckte ej gick att utföra dräneringsarbeten till ett erforderligt djup på 1,10 m (bilaga 1).

De första 8,50 m följde den nordvästliga trapputbyggnad och grävdes här endast till ett djup av 0,40 m. Här framkom i botten ett påfört utjämningslager bestående av varvad lera och kulturlager. Ovan det kom ytterligare ett påfört utjämningslager som innehöll såväl keramik från högmedeltid, yngre svartgods, som från modern tid, porslin. Det sistnämnda kulturlagret hör samman med skapandet och brukandet av Stadsparken.

Därefter följde en sträcka på 21,50 m som grävdes till ett djup av 1,10 m. I botten framkom mot väster en gul, sandhaltig moränlera, vilken överlagrades av ett äldre marklager, med fynd av högmedeltida keramik av typen äldre rödgods. På ett avstånd av 11,50 m från den västra schaktkanten, mot öster började moränen slänta nedåt i två nivåer (bilaga 2). Möjligen hör släntningen till den naturliga topografin eller så är den skapad av människohand, och då borde den ha ett samband med vallgravens konstruktion. Där moränleran började att slänta överlagrades den av ett cirka 0,10 m påfört lager av grus och mindre marksten, med möjlig funktion att stabilisera moränen och skydda den från att erodera.

På ett avstånd av 21,50 m från den västra schaktkanten kom en större nedgrävning som gick vidare in under idrottshallen Högevall i sydöstlig riktning. Med största sannolikhet rör det sig om vallgraven som kan knytas till stadsbefästningen. Nedgrävningen fortsatte även

mot nordväst i den norra schaktväggen. I denna var den igenfylld med gråblå, leriga kulturlager. Fyllningen fortsatte ytterligare 8,80 m österut i schaktbotten, och i den norra sektionen, för att därefter försvinna in under trapphuset på den nordöstra hörnan av Högevall. Vallgravsfyllningen överlagrades längs hela denna sträcka av schakt 1 av ett ca 0,80-1,00 m tjockt kulturlager, bestående av gråbrunt, lerhaltigt kulturlager, med inslag av enstaka träkolsprickar och mindre röda tegelstycken. Det framkom inget daterande material i kulturlagret. Möjligen hör kulturlagret samman med en tidig, modern utfyllnad av vallgraven, eller med skapandet av stadsparken, eller så kan det sättas i samband med utfyllnad av det frischakt som tagits upp när Högevall uppfördes. Ett liknande påfört lager framkom i de norra delarna av schakt 2 (kontext 38), vilket tolkades som ett utfyllnadslager som hörde samman med uppförandet av idrottshallen. Båda kulturlagren går in under trapphusutbyggnaden i nordöstra hörnet av Högevall, vilket talar för att de är samma moderna utfyllnadslager. Det överlagrades av ett ca 0,20 m tjockt sand- och lerhaltigt grått lager, vilket tolkades som ett modernt utfyllnads- och utjämningslager för konstruktionen av Stadsparken.

Schaktet vek av 1,00 m mot norr, för att därefter löpa 9,50 m österut längs med den nordöstra trapphusutbyggnadens norra sida (bilaga 1). Längs med denna sträcka grävdes schaktet till ett djup av 0,70 till 0,90 m. I den västra delen, där schaktet var som djupast 0,90 m, kom den gråblå leriga och fuktiga vallgravsfyllningen på ett djup av 0,70 m och fortsatte ner i schaktbotten. Det överlagrades av två kulturlager, med fynd av porslin i det undre av dem, vilket daterar det till modern tid och med anläggandet och brukandet av Stadsparken. Resterande del av schaktsträckningen grävdes till ett djup av 0,70 m, med i den norra sektionen en kulturlagerstruktur med två moderna utfyllnadslager.

Schakt 2 drogs längs med Högevalls östra sida och var 49,50 m långt, med en bredd som varierade mellan 0,80 till 2,00 m. Schaktdjupet låg på mellan 1,30 till 1,40 m. Avståndet till den bevarade stadsvallen i norr 9,50 m och i söder 57,50 m. Schaktet grävdes från söder mot norr. Nio stycken betongfundament hade gjutits mot huvudbyggnaden, med en bredd på 0,70 m och längd på ca 1,70 m, för att stödja och stabilisera byggnaden. Själva grunden i betong var 1,00 m djup och var uppförd på moränen, vilket antyder att de kulturlager och anläggningar som funnits ner till det djupet har röjts av i samband med idrottsanläggningens uppförande åren 1940-41. De kulturlager som finns bevarade är endast de som återfinns i djupare nedgrävningar i moränen, såsom exempelvis vallgraven (bilaga 1).

I de första ca 40,00 m från söder var kulturlagerföljden i stort sett likartad, dock med en del moderna ingrepp, såsom rörschakt och nedgrävningar för byggandet av idrottshallen Högevall. På denna sträcka framkom en gul, sandhaltig moränlera på ett djup av ca 0,70 m i de södra delarna för att gradvis sjunka till ett djup av 1,20 m, vilket troligen påvisar en variation i den ursprungliga topografin. Vallgraven påträffades ej (bilaga 3, sektion 2A, 2B, 2C & bilaga 4, sektion 2E).

På moränen kom det ett cirka 0,10 m tjockt brunt till brungrått kulturlager, med inslag av enstaka träkolsprickar, vilka avtog söderut. Det tolkades som en äldre markhorisont, och

liknande den som framkommit nordöst om den bevarade stadsvallen vid en arkeologisk förundersökning år 2015 i det närbelägna kv Svaneluckykan. En nedgrävning med släntade sidor påträffades 49,50 m från den i norr belägna stadsvallen med en bredd av 0,80 m, och ett djup av minst 0,40 m. Den hade grävts igenom den äldre markhorisonten ned i moränen, och tolkades vara en öst-västligt löpande ränna, vilket fortsatte under grunden till Högevall. Dess fyllning bestod av grå lera som var fuktig, och det framkom inga fynd, ej heller spår av träkol eller handslaget tegel. Den sistnämnda och dess stratigrafiska läge skulle kunna tala för att rännan och dess igenfyllning är av tidigmedeltida ursprung (bilaga 3, sektion 2D). Liknande rännor framkom år 1935 under stadsvallen ett hundratal meter öster om föreliggande schaktningsövervakning, men de synes ha haft en annan riktning (figur 3). Även norr om stadsvallen, i Kv Svaneluckykan, har det framkommit ett antal liknande rännor som grävts igenom äldre markhorisont ner i moränen, med huvudsakligen nord-sydlig riktning. Deras fyllningar har även saknat spår av tegel, och i en del av dem påträffades tidigmedeltida keramik, av typen Östersjökeramik. Dikena i kv Svaneluckykan kan knytas till den bebyggelse och metallhantering som etablerats där runt år 1000 (Rönn 1996). Möjligen kan även den nu påträffade rännan knytas till denna bebyggelse, eventuellt då som en sydlig avgränsning för dess bruksområde.

Den sandhaltiga moränleran övergick i en mer lerhaltig ca 40,00-45,00 m från den södra schaktkanten. Norr därom framkom på ett djup av 1,20 m en nedgrävningskant för en större nedgrävning, som fortsatte norrut in i schaktväggarna. Det rör sig med all sannolikhet om södra nedgrävningskanten för vallgraven, vilken fortsatte in mot väster under idrottsanläggningen för att åter synas i schakt 1 (bilaga 1, bilaga 5, sektion 2F) Vallgravens södra nedgrävningskant framkom 9,50 m ifrån den norr om belägna stadsvallen och det torde även ha varit den ungefärliga bredden för vallgraven här, och det är en bredd som stämmer väl överens med den som dokumenterats längre österut i Stadsparken åren 1935 och 1937 (figur 3).

Syftet med den arkeologiska schaktningsövervakningen vid dräneringsarbetena var att se om det förekom ytterligare en äldre vallgravssträckning i området, liknande den som påträffats norr om Sankt Peters klosterkyrka i västra delen av det medeltida Lund, och som antytts i kv Sankt Måns (Balic 2001). Inga spår av någon sådan framkom i det nordsydliga schakt 2, ej heller framkom några spår norr om stadsvallen under de omfattande markarbeten som företogs i kv Svaneluckykan år 2015. Sammantaget talar detta för att en förändring av vallgravssträckningen inte har skett inom området Stadsparken/Svaneluckykan under medeltiden. Resultatet visar på att den del av vallgraven som framkom följde den bevarade stadsvallens nordväst-sydostliga längdriktning, vilket i sin tur påvisar att det funnits en sammanhängande tanke och handling bakom denna konstruktion. Liknande förhållanden har konstaterats vid undersökningar i kv Svaneluckykan av vallgrav och vall år 1935 och år 1937, och dels år 2012 av vad som tolkades vara vallgravens norra nedgrävningskant några meter söder om den bevarade stadsvallen (figur 3)(Balic 2012). Detta resultat motstrids dock av att vallgravens norra nedgrävningskant på den arkeologiska generalkartan är markerad under stadsvallen (figur 4). Möjligtvis kan detta förhållande påvisa en omläggning av vallgravssträckningen inom området, eller delar av den, liknande den omläggning av vallgraven som på arkeologisk väg har belagts vid Sankt

Peters klosterkyrka. Det komplicerade förhållandet rörande vallgravens sträckning kan förhoppningsvis klargöras på empirisk väg via eventuella framtida arkeologiska undersökningar i området mellan Högevall och den bevarade stadsvallen, det rekommenderas att ingå som en frågeställning.

Kulturlagerstatus

Bevaringsförhållanden på platsen var av varierande kvalitet, varav fyllnadslagret i den påträffade vallgraven genom sin fuktighet hade de bästa bevaringsförhållandena.

Referenser

Otryckta källor

Kulturens LA-arkiv. Lund.

Litteratur

André, A. & Högstedt, C. 1990. *Kartornas Lund. 1580-talet till 1950*. Föreningen Gamla Lund. Årsbok 72. Lund.

Balic, I. 2001. Kv Klosterkyrkan 4, Lund. Arkeologisk förundersökning 2001. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 99*. Lund.

Balic, I. 2012. PM. Schaktning för ny vattenventil/brunn i Innerstaden 3:32, 2012-04-19. Kulturen. Lund.

Bevaringskommittén. 1996. *Lund utanför vallarna. Bevaringsprogram. Del II*. Lund.

Blomqvist, R. 1951. *Lunds historia 1. Medeltiden*. Lund.

Blomqvist, R. 1985. *Stadsvallen i Lund. Ett unikt byggnadsminne*. Föreningen Det Gamla Lund, årsskrift 67:2. Lund.

Bolander, A. 2010. *Stadsvallen i Lund -en översiktlig historik*. Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 357. Lund.

Carelli, P. 2001. *En kapitalistisk anda . Kulturella förändringar i 1100-talets Danmark*. Stockolm.

Ericsson, G. 2014. Kv. Svaneluckykan 2. Lund. Arkeologisk förundersökning 2013. *Kulturmiljörapport 2014:21*. Lund.

Gardelin, G. 2007. Badhusvägen, Lund. Arkeologisk undersökning 1975. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 257*. Lund.

Guldåker, A. 2015. Fjärrvärme m.m. i Lunds kommun, Skåne. Arkeologiska förundersökningar 2010-2011. *Kulturmiljörapport 2015:12*. Lund.

Guldåker, A. In prep. Innerstaden 21 – Östra Vallgatan VA 2014. Kulturen. Lund.

Johansson Hervén, C. 2001. Mårtenstorget i Lund. Arkeologisk undersökning 1997. En kulturhistorisk redogörelse. *Arkeologiska rapporter från Lund, nr 21*. Lund.

Rönn, V. 1996. Stadsparken och Svanegatan i Lund. *Arkeologiska arkivrapporter från Lund, nr 16*. Lund.

Skansjö, S. 2012. *Lunds historia – staden och omlandet. 2 Tidigmodern tid. I en bördig bygd (1536-1862)*. Lund.

Administrativa och tekniska uppgifter

Länsstyrelsens beslut, dnr	431- 25560-2015	Fornlämning nr/art	RAÄ 73:1
Socken/stad	Lund	Kulturens projektnummer	61000-423
Landskap	Skåne	Län	Skåne
Kommun	Lund	Trakt/kvarter/fastighet	Kv Innerstaden 3:32 Högevall

Typ av exploatering	Dränering och dagvattenledning
Uppdragsgivare	Lundafastigheter
Typ av undersökning	Arkeologisk schaktningsövervakning
Ansvarig institution	Kulturen
Fältarbetsledare	Johan Wallin
Övrig personal	-
Fältarbetstid	2015-11-30 – 2015-12-17

Fälttid	
Arkeolog	19 h
Maskin	-

Undersökningens omfattning	
Yta	116 m ²
Kubik	145 m ³
Schaktmeter	-

Kostnad för arkeologi	
Fältarbete	19 x 750 = 14 250 SEK
Rapport	19 x 750 = 14 250 SEK
Analys	-
Övrigt	-
Summa:	28 500 SEK

Kostnad övrigt	
Maskiner	-
Bodar	-
Övrigt	-
Summa	-

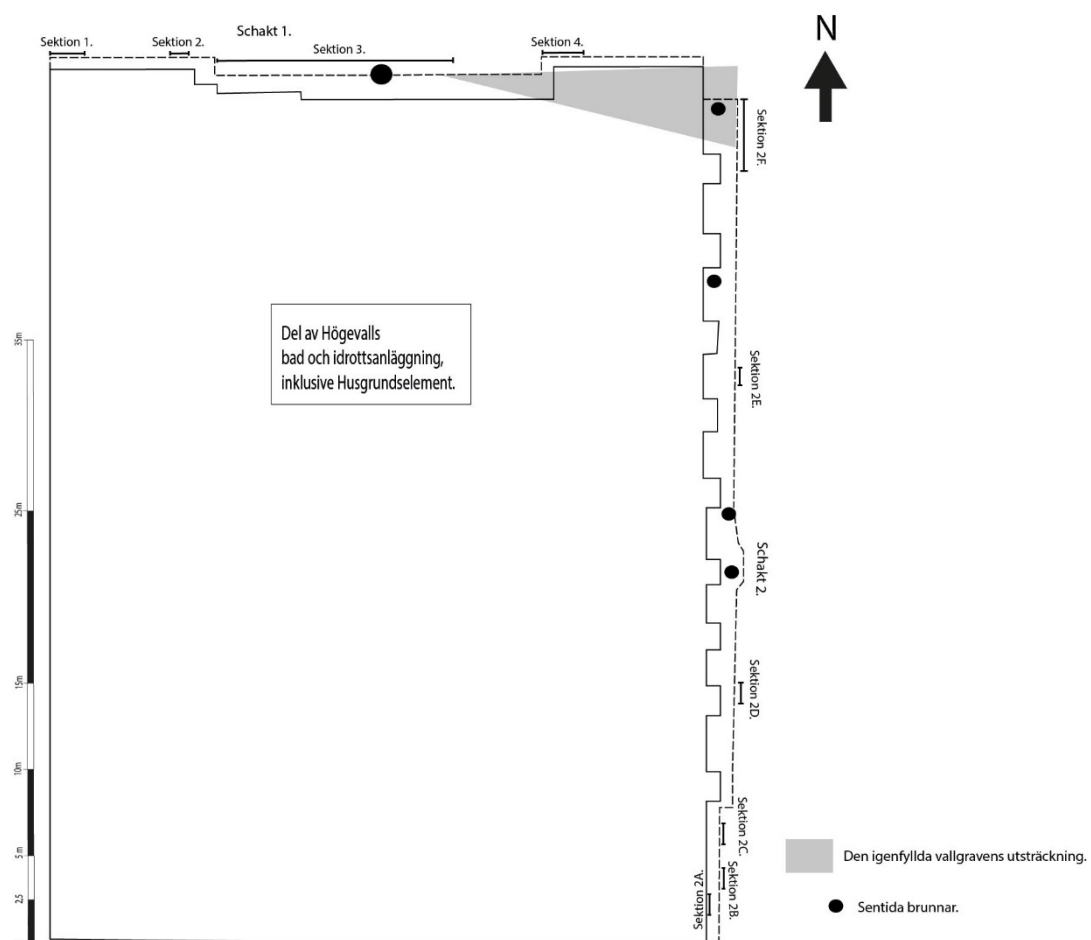
Summa, faktisk	28 500 SEK
Summa, beslutad	Enligt löpande kostnad

Fyndmaterial (förvaring m.m.)	KM 94924: 1-5. Fynden förvaras efter fyndfördelning på Kulturens magasin Diabasen
Arkivmaterial, förvaring	Kulturens LA-arkiv under fastighetsbeteckningen
Ritningar, dokumentation	3 planritningar skala 1:100, 6 sektionsritningar skala 1:20
Foto	-
Analys	-
Övriga upplysningar	-

Bilagor

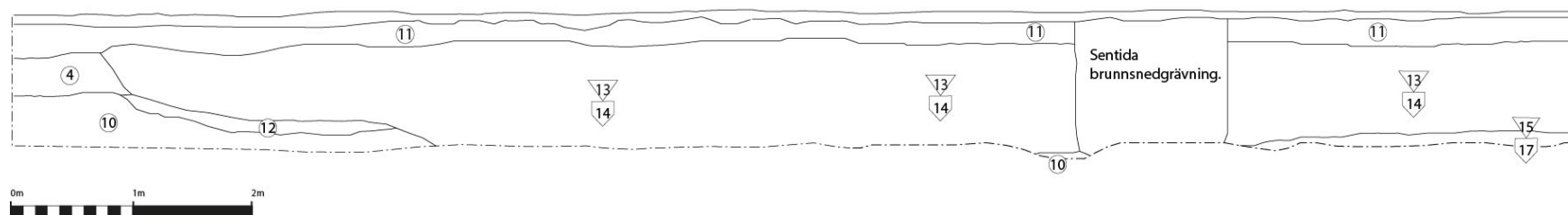
1. Bilaga 1. Plan över schakt 1 och 2, samt vallgravens utsträckning
2. Bilaga 2. Schakt 1, sektion 3.
3. Bilaga 3. Schakt 2, sektion 2A, 2B, 2C, 2D.
4. Bilaga 4. Schakt 2, sektion 2E.
5. Bilaga 5. Schakt 2, sektion 2F.
6. Fyndlista

Bilaga 1. Plan över schakt 1 och 2, samt vallgravens utsträckning

Bilaga 2. Schakt 1, sektion 3.

Schakt 1, sektion 3. Norra sektionen.

Kontextbeskrivning

4 . Utfyllnadslager. I lagret påträffades keramik av typen äldre rödgods, vilket indirekt ger en bakre datering för när massorna kan ha lagts ut till cirka 1200-1350. Svartbrun lerhaltig kulturlager, finkornigt, osorterat, fet, fuktigt och kompakt.

10 . Steril moränlera. Gulbrun sandhaltig lera, med inslag av mindre stycken flinta och enstaka större markstenar. Finkornigt. Välsorterat. Fet. Fuktigt. Kompakt.

11. Sentida utfyllnadslager, sannolikt påfört i samband med uppförandet av idrottsanläggningen Högevall. Grå sand- och lerhaltig kulturjord, med rikligt inslag av småsten och makadam. Finkornigt, välsorterat, fett, fuktigt, poröst på gränsen till kompakt.

12. Utfyllnadslager direkt ovanpå moränleran, sannolikt påförd med syfte att hårdgöra en yta invid vallgraven. Gråblå grus, med inslag av mindre marksten och enstaka träkolsprickar. Grovkornigt, osorterat, magert, fuktigt och poröst.

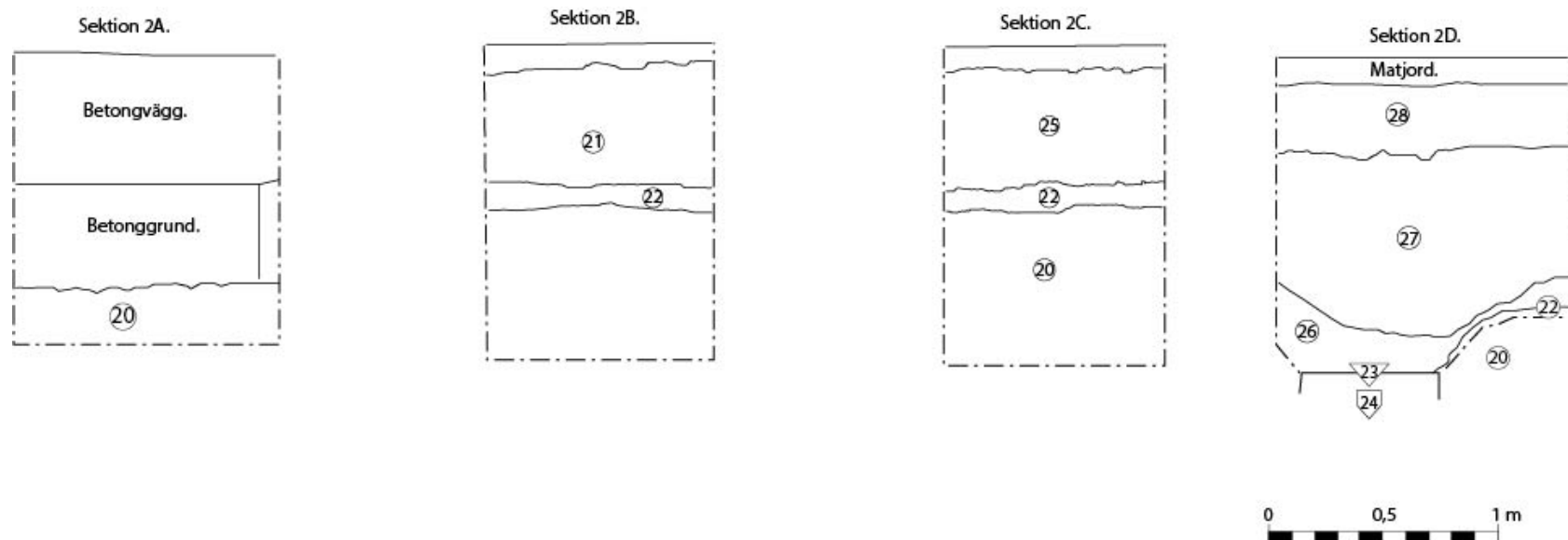
13. Fyllning i nedgrävning (kontext 14), sannolikt sentida med ett troligt samband med uppförandet av idrottsanläggningen Högevall. Gråbrun lerhaltig kulturjord, med inslag av enstaka träkolsprickar och mindre stycken av handslaget rött tegel. Finkornigt, fett, fuktigt, mycket kompakt och med tydlig kontaktyta.

14. Nedgrävning, sannolikt sentida. Troligen frischakt för uppförande av idrottshallen Högevall.

15. Fyllning i vallgrav. Gråblått, lerhaltigt kulturlager, inslag av mindre trästycke och kvistar, träkolsprickar, småsten, stycken av handslaget rött tegel, bland annat ett stycke taktegel, medeltida munk- och nunnetaktegel eller tidigmodernt vingtegel. Finkornigt, osorterat, fett, fuktigt, kompakt. Kontaktytan mot kontext 13 var otydlig, och bestod av en gradvis förändring. Vid handgrävning påträffades det inga daterbara fynd, förutom det handslagna teglet som ger det en grov datering från ca år 1200 och upp i tidigmodern tid.

17. Sydvästra nedgrävningskanten för vallgraven. En sentida brunnsnedgrävning skar övergången mellan moränlera och vallgrav.

Bilaga 3. Schakt 2, sektion 2A, 2B, 2C, 2D.

Kontextbeskrivning

20. Steril moränlera. Gul sandhaltig lera, med inslag av småsten och flinta, finkornig, välsorterad, fet, fuktig och kompakt.

21. Marklager. Förekomsten av handslaget tegelkross ger det en grov datering från högmedeltid framöver tidigmodern tid. Gråbrunt, lerhaltig kulturlager, med inslag av träkolsprickar och enstaka tegelkross av handslaget rött tegel. Påminner om kontext 30 (Bilaga 4, Sektion 2E), dock med ett mindre inslag av träkol. Finkornigt, välsorterat, fett, fuktigt och kompakt. Troligen samma som kontext 25, 26.

22. Äldre markhorisont direkt ovanpå moränen. Brunt, lerhaltigt kulturlager, med inslag av småsten och flinta. Finkornigt, välsorterat, finkornigt, fett, fuktigt och kompakt.

23. Fyllning i ränna (kontext 24). Grå lera, finkornig, fet, mycket fuktig, porös, välsorterad och kletig.

24. Nedgrävning med släntade sidor, sannolikt en ränna, som är grävd genom den äldre markhorisonten (kontext 22) ner i moränen. Den löpte i öst-västlig riktning in under idrottshallen Högevall mot väster och in i schaktväggen mot öster. Dess stratigrafiska läge antyder att den kan vara medeltida, möjligen tidigmedeltida. Dess funktion kan ha varit någon form av gränsmarkering. Den påminner om de rännor som framkommit under stadsvallen och i det närbelägna kv Svaneluckykan.

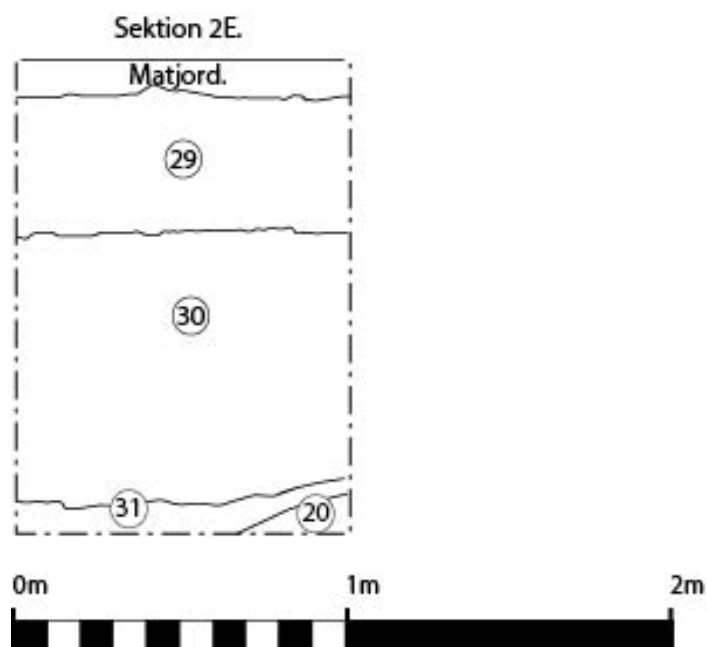
25. Samma som kontext 21, 26 (beskrivningen för kontext 21).

26. Samma som kontext 21, 25 (beskrivningen för kontext 21).

27. Sentida utfyllnadslager, sannolikt påfört i samband med uppförandet av idrottshallen Högevall. Grå lera, varvad med gul lera, finkornig, osorterad, fet, fuktig och kompakt.

28. Modernt utfyllnadslager. Grått, lerhaltigt kulturlager, med relativt rikligt inslag av makadam och småsten, finkornigt, osorterat, fett, fuktig och kompakt.

Bilaga 4. Schakt 2, sektion 2E.

Kontextbeskrivning

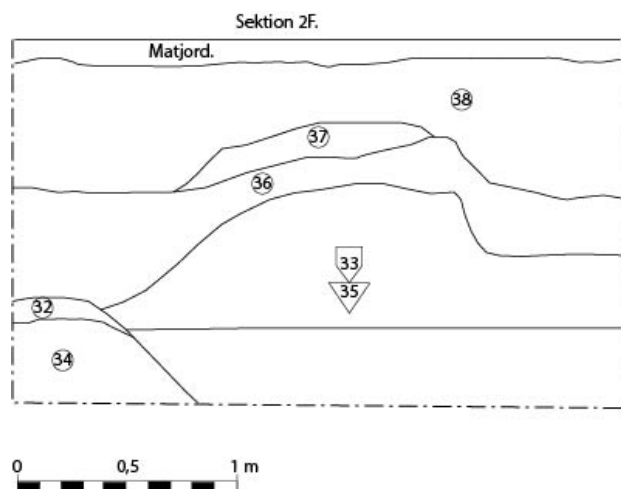
29. Utfyllnadslager som påförts i samband med uppförandet av idrottshallen Högevall. Gråbrun, lerhaltig jord med inslag av cementstycken. Finkornigt, osorterat, fett, fuktigt, på gränsen mellan porös och kompakt.

30. Marklager, som byggts på under tidens gång. Grov datering från medeltid till tidigmodern tid. Gråbrunt, lerhaltigt kulturlager, med inslag av träkolsprickor och enstaka tegelkross av handslaget rött tegel. Påminner om kontext 21 (Bilaga 3, Sektion 2B), dock med ett större inslag av träkol. Finkornigt, välsorterat, fett, fuktigt och kompakt. Diffus övergång mot underliggande kulturlager.

31. Äldre markhorisont. Brunt, lerhaltigt kulturlager, med inslag av småsten och flinta. Påminner om kontext 22 (Bilaga 3, sektion 2B, 2C, 2D). Finkornigt, välsorterat, fett, fuktigt och kompakt.

20. Steril moränlera. Gul sandhaltig lera, med inslag av småsten och flinta. Finkornigt, välsorterat, fett, fuktigt och kompakt.

Bilaga 5. Schakt 2, sektion 2F.

Kontextbeskrivning

32. Äldre markhorisont direkt ovan moränleran. Brungrått, lerhaltigt kulturlager, med inslag av småsten och flinta, samt enstaka träkolsprickar. Finkornigt, välsorterat, fett, fuktigt och kompakt.

33. Vallgravens södra nedgrävningskant. Skarp nedgrävningskant med släntad sida. Vallgraven är grävd i underliggande lerhaltiga morän (kontext 34), sannolikt med syfte att minska erosion av dess sida.

34. Steril moränlera. Gul lerhaltig moränlera, finkornig, fet, fuktig och kompakt.

35. Fyllning i vallgrav (kontext 33). Det påträffades inga daterande fynd vid handgrävning, förutom stycken av handslaget rött tegel, vilket ger det en grov datering från högmedeltid in i tidigmodern tid.

36. Sentida utjämningslager. I lagret påträffades dels glas från ölfaska av en typ som förekom under 1800-1900-talets första hälft, samt keramik av typen yngre rödgods som utifrån glasyren dateras till tidigmodern tid.

37. Sentida utfyllnadslager. Gul lera, finkornig, fet, fuktig, kompakt och välsorterad. Består sannolikt av återdeponerad moränlera för att motverka sättningar i marken som kan orsakas av den underliggande vallgravsfyllningen.

38. Utfyllnadslager, sannolikt påförd i samband med uppförandet av idrottshallen Högevall. Gråsvart, lerhaltigt kulturlager med inslag av gula tegelstycken av sentida typ. Finkornigt, osorterat, fuktigt och kompakt.

Bilaga 6:

Innerstaden 3:32 - Högevall, Lund

Fornlämning Lund 73:1

Lunds stad, Lunds kommun, Skåne

KM 94924:-1-5

Fynd-nr	Kontext	Material	Sakord	Formtyp	Undertyp	Del	Antal	Vikt
1	36	Keramik	Kärl	Yngre rödgods, odefinierat	Kruka	Buk-botten	34	7
2	2	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	1	30
3	2	Keramik	Kärl	Svartgods, drejat	Oidentifierad	Odefinierad	2	8
4	4	Keramik	Kärl	Äldre rödgods, sydskandinaviskt	Oidentifierad	Odefinierad	6	13
5	4	Keramik	Kärl	Rödgods	Oidentifierad	Odefinierad	8	4

Arkeologiska arkivrapporter från Lund har övergått i serien Kulturmiljörapporter fr.o.m. 2013.
I serien Kulturmiljörapporter har utgivits:

- 2017:1 Kv. Eskil 19, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2016. Mattias Karlsson.
- 2017:2 Kv. Universitet 1, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2014–2015. Mattias Karlsson.
- 2017:3 Kv. Galten 10, 11 och 12, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Mattias Karlsson.
- 2017:4 Clemenstorget, Sankt Laurentiigatan, Bredgatan och Norra Vallgatan. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2015. Aja Guldåker.
- 2017:5 Södra stambanan Lund Högevall - Flackarp AU steg 2, Lunds och Staffanstorps kommun, Skåne. 2016. Krister Kàm Tayanin.
- 2017:6 Västra Odarslöv 8:1-Odarslövs kyrka, fornlämning 25. Odarslövs socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk undersökning 2016. Aja Guldåker.
- 2017:7 Kv Kulturen 24, Lund. Geoteknisk undersökning 2015. Gertie Ericsson.
- 2017:8 Kv Kulturen 24, Lund. Förundersökningar 2013-2016. Aja Guldåker.
- 2017:9 Stångby kyrkby, fornlämning Stångby 22:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologiska förundersökningar 2002-2003 Gertie Ericsson.
- 2017:10 Kv Universitetet 1, Lund. Fornlämning Lund 73:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2015. Krister Kàm Tayanin.
- 2017:11 Innerstaden 2:1 – Stora Södergatan, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning
- 2017:12 Flackarp 30:1, Lunds och Staffanstorps kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kàm Tayanin.
- 2017:13 Kv Garvaren 7 och 29, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Jan Kockum.
- 2017:14 Kv Tegnér 2, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic.
- 2017:15 Kv Bispen 12, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2015. Ivan Balic.
- 2017:16 Kv Sankt Thomas 32, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Ivan Balic.
- 2017:17 Kv Eskil 19, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016–2017. Jan Kockum.
- 2017:18 Kv Brunius 2, Fornlämning 73: 1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kàm Tayanin.
- 2017:19 Kv Sankt Måns 4, fornlämning nr 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk kontroll/schaktningsövervakning 2015. Krister Kàm Tayanin och Gertie Ericsson.
- 2017:20 Gamla Staden 8:1 – Slottshagen, fornlämning Helsingborg 42, Helsingborgs stad och kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2012. Gertie Ericsson.
- 2017:21 Stora Råby 33:18- Stora Råby kyrkogård, fornlämning nr 10, Stora Råby socken, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk förundersökning 2015. Ivan Balic.
- 2017:22 Kv Eskil 20, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kàm Tayanin.
- 2017:23 Kv Grynmalaren 38, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2016. Aja Guldåker.
- 2017:24 Håslövs stubbamölla, Södra Håslöv 18:2, Håslövs socken, Vellinge kommun, Skåne. Arbetsbeskrivning 2017. Henrik Borg, Olof Andersson.
- 2017:25 Kv Paradis 56, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Geoteknisk undersökning 2017. Aja Guldåker.
- 2017:26 Kv Kulturen 4-8, Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Geoteknisk undersökning 2017. Aja Guldåker.
- 2017:27 Hallaröds kyrka, Hallaröd socken, Höörs kommun, Skåne. Rapport 2017. Carita Melchert.
- 2017:28 Hallaröds kyrka, Hallaröd socken, Höörs kommun, Skåne. Rapport 2017. Carita Melchert.
- 2017:29 Sandby 67:1, Fornlämning 93, Södra Sandby socken, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning. Aja Guldåker.

- 2017:30 Kv Paradis 45, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Gertie Ericsson.
- 2017:31 Vombs by, fastigheten Vomb mfl, fornlämning Vomb 7:1, Vombs socken, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015. Gertie Ericsson
- 2017:32 Kv Svartbröder 10, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad och kommun, Skåne län. Geoteknisk undersökning 2017. Aja Guldåker.
- 2017:33 Flyinge kungsgård, Flyinge 22:40, Lunds kommun. Antikvarisk medverkan 2017. Carita Melchert.
- 2017:34 Norra Hultseröd 1:8, Billinge socken, Eslövs kommun. Antikvarisk medverkan 2017. Carita Melchert.
- 2017:35 Ramlösa Brunn. Ramlösa 2:6, Ramlösa 2:1 m fl., Helsingborgs kommun. Kunskapsunderlag. 2017. Henrik Borg, Christer Göransson, Daniel Melchert.
- 2017:36 Bangatan och Clemenstorget i Lund. Innerstaden 2:1, 3:1, 3:16 och 3:17, Lunds kommun. Översiktlig arkeologisk förundersökning 2017. Jan Kockum.
- 2017:37 Innerstaden 2:1, Lilla Råby bytomt, fornlämning nr 175, Lunds stad och kommun, Skåne. Arkeologisk förundersökning 2013. Nicklas Kronroth.
- 2017:38 Kv. Städet 10, Lund. Fornlämning 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne. Arkeologisk undersökning 2017. Krister Kåm Tayanin
- 2017:39 Innerstaden 3:32, fornlämning Lund 73:1, Lunds stad, Lunds kommun, Skåne län. Arkeologisk schaktningsövervakning 2015. Johan Wallin.